

POLITIKE POSTMODERNE

Bernard Harbaš, *Politike postmoderne*, Centar za kulturu i edukaciju “Logos”, Tuzla, 2023.

Političko nije ograničeno samo na onog kome je dato pravo na političko djelovanje jer je državljanin ili građanin neke države. Političko je pravo svakog ljudskog bića koje polemizira, dovodi u pitanje i sučeljava se sa društveno – političkim problemima. (Politike postmoderne, Bernard Harbaš)

Knjiga pod naslovom *Politike postmoderne* (Logos, Tuzla, 2023), autora Bernarda Harbaša, predstavlja izrazito detaljan i sistematičan uvid u paradokse i nedostatke građanskog uređenja i demokratije, sa naglaskom na kritici, promjeni perspektive i odmaku od tradicionalnih politika. Sa tim u vezi, Harbaš piše o osnovnim tezama postmoderne, piše o misliocima za koje možemo reći da promišljaju postmodernu ili su njihove ideje na tragu iste.

Pohvalno je da autor pravi jedan širok uvod u postulate i historiju postmoderne u poglavlju *Postmoderna – osnovni elementi*, iz čega proizilaze dalja poglavlja (“Zasnivanje” moderne politike; Rastapanje i regeneracija političkog; Suverenitet; Estetizacija politike; Nasilje politike; Totalitarizam; Zajednica protiv zajednice; Reprerzentativnost. Ko koga politički predstavlja?; Mnštvo; Demokracija protiv same sebe; Politika, nasilje i pravo.) Jasno nam je da se, naročito kada pogledamo stanje u politici savremenog bosanskohercegovačkog društva, ali i kada se osvrnemo na svjetsku politiku i jačanje govora mržnje skrivenog iza demokratije i ideje slobode govora, pod maskama različitih političkih ideja koje govore o slobodi, ravnopravnosti i dijalogu, kriju, između ostalog, i različiti nacionalizmi.

Autor objašnjava kako je knjiga *Politike postmoderne* nastala iz *nepovjerenja u politička rješenja koja su se pojavljivala pod oreolom demokratske, suverene, pravne i građanske države*. Harbaš pokazuje kako navedena politička rješenja “baštine i njeguju” sliku svijeta koja počiva na binarnim opozicijama koje negativno konotiraju, kao što je opozicija mi/oni, pri čemu su “oni” uvijek drugi i drugačiji, neshvatljivi, tuđi. Harbaš objašnjava važnost filozofije Martina Heideggera za postmoderne mislioce, kao i za razumijevanje razlike između moderne i postmoderne. Postmoderna teži ka razumijevanju razlika, ne želi lažno i usiljeno ujedinjavanje.

O paradoksu savremenih država govori i Giorgio Agamben na čije se promišljanje poziva i autor *Politika postmodernizma*. Agamben u knjizi *Homo sacer. Suverena moć i goli život* daje ironičan komentar na odnos savremenih država prema migrantima. Migranti su svojevrsna “prijetnja” za zatvorene sisteme, kakve su savremene države jer oni koji su “drugi i drugačiji” narušavaju ideal države koju čini jedan narod, jedna nacija, jedna kultura, jedan jezik, itd., što je suprotno od same demokratije. *Demokratija je zasnovana na načelu građanstva, ali takvog koje ne može biti ograničeno državom ili nacionalnom granicom, već mora uvažavati drugog i stranog*. Dakle, savremene države kriju se pod krinkom otvorenosti i slobode, iako su u svojoj suštini to duboko zatvorena politička ustrojstva. Na tom tragu, Harbaš dolazi i do problema suvereniteta, te odnosa vladavine prava i vladavine moći, odakle proizilazi i pitanje političkog nasilja. Za razliku od tradicionalno shvaćenog pojma vlasti, gdje je vladar jedan, a njegova suverenost određena od više instance, što ga čini nedodirljivim, postmoderna sa sobom nosi svijest o cikličnosti historije i ponavljajućoj sudbini različitih političkih ideja i režima koji jednostavno unište sami sebe. Harbaš govori da upravo iz ove dekonstrukcije proizilazi i svojevrsni strah od propadanja, kao i političko nasilje koje je u srži mnogih političkih sistema.

Posebno je zanimljivo poglavlje *Estetizacija politike*, gdje Harbaš naglašava na koji način je film u različitim periodima služio za propagandu i širenje ideologija, naročito nacizma i komunizma. Tu autor dolazi i do važnosti tijela kao jedne od *osnovnih kategorija postmoderne teorije politike*. Tijelo može biti u službi ideologije kao “savršeno” uniformisani, ili pak ranjeni vojnik na filmu, diktator koji održava govor, kip ili bista lidera, izmrcvareno tijelo radnika rudara, itd. *Pojavom filma, umjetnost postaje politička jer umjetničko stvaranje počinje da podsjeća na oblikovanje društva*.

Knjiga *Politike postmoderne* umnogome obogaćuje misaoni prostor socijalne filozofije i nauke u Bosni i Hercegovini. Bernard Harbaš analizira historijske i savremene političke pojave, interpretirajući radove najznačajnijih filozofa i sociologa XX i XXI vijeka, kao što su Lyotard, Derrida, Arendt, Foucault, Horkheimer, Adorno, Agamben, Nancy, Badiou, itd. Zbog toga je ova knjiga namijenjena svim čitateljima koji žele proširiti svoje vidike i bolje razumijeti historiju političkih ideja, osnovne postulate postmoderne, kao i savremeno stanje u društvu, politici, nauci i kulturi.

Senad Arnaut